

*Mirela Tolić**

Media competence as prevention of media manipulation in elementary schools

Summary

This paper analyzes two questions: What is the importance of media competence in the prevention of media manipulation? And second, why should it be integrated in educational system? The author tries to find solutions in etymology by analyzing the notion of media competence and by analyzing the meaning it has in contemporary media environment.

The author gives interpretations of five areas of media competence dimension through different standpoints. She gives practical examples of foreign experts who analyze problems of contemporary media environment throughout media projects, thus giving solutions to negative media role to a student.

At the end, the author suggests guidelines for all institutions employees in adopting media competencies. Finally she concludes that media competence should lead media culture into becoming integral part of media pedagogy in future.

Key words: media competence, media literacy, communicative competence, media education, manipulation

* Author is lecturer, University in Zadar

*Mirela Tolić**

Medijska kompetencija kao prevencija pri sprječavanju medijske manipulacije u osnovnim školama

Sažetak

U tekstu se analiziraju dva pitanja: 1. koje značenje ima medijska kompetencija u sprječavanju medijske manipulacije i 2. zašto bi se ona trebala integrirati u obrazovni sustav? Odgovori se nastoje pronaći preko etiologije pojma medijske kompetencije i to ovisno o tome koje značenje joj se pridaje u suvremenom medijskom okruženju.

Autorica iznosi interpretacije pet područja dimenzije medijske kompetencije kroz različita stajališta djelovanja. Navodi praktične primjere iz inozemstva (stručnjaka), koji kroz medijske projekte analiziraju problematiku suvremenog medijskog okruženja, nudeći rješenja kad se uoči negativna uloga medija na učenika.

Na kraju autorica predlaže upute za djelatnike ustanova pri prihvatanju medijskih kompetencija, te zaključuje da u novim obzorjima medijska kompetencija mora voditi medijske kulture kao dio medijske pedagogije.

Ključne riječi: medijska kompetencija, medijska pismenost, komunikativna kompetencija, medijsko obrazovanje, manipulacija.

* Autorica je asistentica Sveučilišta u Zadru

Uvodne napomene

Medijska kompetencija¹ je središnji pojam u medijskoj pedagogiji. Ona uključuje sve sposobnosti koje učitelj prvenstveno mora usvojiti unutar medijsko-informacijskog. Te sposobnosti odnose se na izgradnju kritičke refleksije nasuprot izazovima novih medija.

Termini ‘medijska pismenost’ i ‘medijska kompetencija’ danas se često koriste kao sinonimi. Medijska pismenost je uži pojam i odnosi se na razinu stjecanja vještina vezanih za neki konkretan medij, kao što je kompjutorska pismenost, filmska umjetnost ili za skupine medija kao što je tehnološka ili digitalna pismenost, dok medijska kompetencija uključuje sve različite vrste pismenosti; ne samo vještine, nego također znanje i upućenost kao sredstva pri sprječavanju medijske manipulacije. Medijska kompetencija, znači sposobnost kritičke analize medijskih ponuda, istodobno koristeći medije kao sredstvo za kreativno izražavanje. Ona vodi prema općem medijskom obrazovanju. Pungente nabraja osam ključnih koncepcija i razloga za medijsko obrazovanje: (Pungente, 1989, 38)

- mediji stvaraju realnost i nisu samo njezina „preslika”
- mediji stvaraju simboličko značenje za (o)ponašanje
- mediji imaju komercijalne implikacije: kako na medije utječu komercijalni faktori, kako oni utiču na sadržaj, tehniku i distribuciju komercijalne ponude
- mediji sadržavaju ideološke i vrijednosne poruke: mediji prenose eksplicitne ili implicitne ideološke poruke, vrijednosti potrošnje... imaju moćan komercijalni utjecaj na proizvodnju određenih vrsta sadržaja
- mediji imaju društvene i političke implikacije: oni imaju velik utjecaj na politiku i formiranje socijalnih promjena
- različiti mediji različito izvještavaju o istom događaju
- svaki medij ima svoj estetski sadržaj

¹ Pojam medijska kompetencija nije jednoznačno definiran.. Medijska kompetencija prvenstveno se odnosi na analizu medijskih sadržaja (Baacke, 1997., 67).

Analiza i razvoj kompetencije

U analizi medijske kompetencije važan je pojam „komunikativna kompetencija“ (pojam uveo Habermass, 1971. godine u sociologiji i Baacke D: 1973 godine u medijskoj pedagogiji). Baacke je uveo pojam „komunikativna kompetencija“. Pod time se podrazumijeva sposobnost čovjeka da „razumije, sporazumi se i izmjenjuje jezične simbole“. (Schrob, 1995., 27). Medijska kompetencija sadržava sljedeće čimbenike:

- a) individualne karakteristike primatelja
- b) (de)kodiranje medijskih simbola
- c) aktivno korištenje medija: informacijska funkcija
- d) kritička refleksija
- e) emancipiranost i motiviranost medijskoga korisnika.

Baacke ih je operacionalizirao u sljedeće preddimenzije: medijska kritika (sposobnost analize sadržaja medija), medijsko znanje (znanje o medijima te sposobnost produkcije), medijsko korištenje (receptivna komponenta korištenja medija, npr. interaktivno korištenje kako i na koji način, te s kojim posljedicama) i medijske forme djelovanja (inovativni medijski sustavi - novi mediji). U stjecanju medijske kompetencije važni su „znanje“ i „djelovanje“.

Dimenzije medijske kompetencije u medijskoj pedagogiji jesu:

1. Kognitivna dimenzija: odnosi se na znanje, razumijevanje i analizu sadržaja u medijima. Zbog toga što se na taj način simboličke poruke preko medija mogu uspješno dekodirati i time značenje medijskih poruka lakše razumjeti.

2. Moralna: zagovara tezu da se mediji trebaju analizirati s etičkog stajališta.

3. Socijalna dimenzija: odnosi se na medijsku politiku za različite segmente društva.

4. Estetska dimenzija: mediji su nositelji izražavanja ukusa i doživljaja ljepote. Ovom dimenzijom najviše se koriste medijski manipulatori preko estetskog sadržaja poput: slika, boja... Upravo ti

sadržaji „bude“ emocionalne učinke kod korisnika, (posebice djece i mladih, npr. internet, video-games).

5. Dimenzija djelovanja: Da bismo znali djelovati trebamo znati da osim informativnih, obrazovnih i zabavnih sadržaja, često u medijima susrećemo i manipulativne sadržaje. Ova potonja dimenzija također je važna u *decoding* procesu.

Neki stručnjaci nazivaju ove dimenzije i nove vizije ili paradigme za poboljšanje ineraktivnog učenja u dvosmjernoj ulozi medija. Baacke ih naziva i „novom filozofijom obrazovanja“ u informacijskom društvu. Smatra da je proces komeptencije uspješan ako se u pojedinca razvije svih pet dimenzija. Zbog toga su one u kooperacijskoj vezi. (Hofmann, 2003; 65)

Razvoj pojma „medijska kompetencija“ vezuje se za njemačkog autora Baackea i njegov pojam „*kommunikative Kompetenz*“ (Baacke, 2007; 45). No, korijen riječi ipak vodi autoru Chomskom, koji ističe „jezičnu kompetenciju kao urođenu sposobnost s kojim čovjek raspolaze“ (prema Moser, 2006; 89). Nasuprot tome, Baacke ističe nužnost shvaćanja značajnosti kompetencije. „Komunikacija se ne sastoji samo od jezične interakcije. Zbog toga, nije dovoljno samo „imati“ jezičnu kompetenciju. Za Baackea je bitno da „ono“ što pojedinac vidi i čuje, može određen oblik sam proizvoditi i stvoriti nov sadržajan oblik. (Baacke, 1997; 52)

Stefan Aufenanger (1997; 3) ističe kako se medijska kompetencija zapravo „otrgnula“ iz pedagogije. Razlozi u nastajanju tog procesa jesu (Aufenanger, 1997; 4):

→ Noam Chomsky postavio je osnovno značenje za jezičnu kompetenciju koja se temeljila isključivo na pragmatičkoj razini. Poslije se to značenje transformiralo u medijsku etiku. Tada, još nije postojala definirana struktura medijske kompetencije kao njezine nove paradigme.

→ Značenje jezične kompetencije odnosilo se na urođene sposobnosti pojedinca. Kübler (1996) tu interpretaciju kritizira. Ističe...“medijske kompetencije ne mogu biti ostvarive kao nova paradigma u medijskoj pedagogiji ako se primjeri „kopiraju“ samo od Chomskog. Njegova interpretacija nije dovoljna kao osnovica za izgradnju pojedinačne dimenzije medijske kompetencije.....“ (Kübler, 1996; 12).

→ Uz pomoć kodova slika i digitalnih (inovativnih) medija mogu se interpretirati informacije, ali ne mogu biti dekodirane poruke bez usvojene medijske kompetencije. (Doelker, 1997; 48).

→ Konkretna nastanak različitih medijskih kompetencija, koje su shvaćene kao nove paradigme medijske pedagogije, usko je vezan za uporabu inovativnih medija. (Doelker, 1997; 53).

Medijska kompetencija nije nikakva opća forma, ona je bitna za kritičku raspravu o medijima. (Doelker, 1997; 55).

Aktualnosti medijske kompetencije

S medijima čovjek mora kompetentno sudjelovati ako želi opstati u informacijskom društvu. Medijska kompetencija se temelji na kvalifikaciji učitelja, što je nužno za život s medijima u trećem tisućljeću. Ona je kompetencija za znati živjeti u suvremenom medijskom okruženju. Pojedinaac, posebice učenik mora se znati „nositi“ s medijima, a ne mediji s njime.

Četiri su značajne točke koje odgovaraju na pitanje što je to pedagoško u medijskoj kompetenciji?

1. etičko
2. interkulturalno: kulturalne perspektive, vrijednosna usmjerenja, kulturne povezanosti, suživot
3. teorijsko- znakovno: semiotičko, dekodiranje simbola i znakova u medijima
4. društveno-socijalno: odgovornost i sudjelovanje s različitim medijima.

Heinz Moser (2006) ističe.....*“mit der gegenwärtigen Diskussion und Bildungsstandards erhält der Kompetenzbegriff eine neue Paradigme des Medien-Bildungswesent....“* (slobodan prijevod....*“sa sadašnjom diskusijom obrazovni standardi dobivaju na značenju kompetencije kao nove paradigme medijskog obrazovanja.....“* (Moser, 2006; 87). To podrazumijeva *INPUT* (u kurikulumu a ne *OUTPUT*) onoga što je učenik usvojio i naučio. (Moser, 2006; 88).

Za realizaciju *INPUT* modela u Njemačkoj se zadnjih godina najviše usmjerilo na sljedeće nastavne predmete: njemački, matematiku i

jedan strani jezik. Na toj razini razvijaju se obrazovni standardi koje će učenik u određenoj dobi morati usvojiti. Ipak, s druge strane, mora se usmjeriti na modele stjecanja medijskih kompetencija, počevši od lakšeg modela prema težem u stjecanju medijske kompetencije (vidjeti tablice 1, 2 i 3). Takav prijedlog razvoja pri usvajanju razina medijske kompetencije počeo se primjenjivati u Zürichu posljednjih deset godina. (Moser, 2006; 97) Postojala su tri polja djelovanja, gdje su se učenici morali kvalificirati u osnovnim školama:

1. uporaba medijskih proizvoda
2. razmjena medijskih poruka (komunikacijski mediji)
3. medijska refleksija i medijska kritika (medijska kritika se razvila 80-ih god.).

Ova tri polja djelovanja zapravo predstavljaju tri područja kompetencije² (stvar-objekt, metoda i socijalna kompetencija). Na temelju njih u Zürichu su usvojeni novi obrazovni standardi na četiri razine u Njemačkoj :

1. od 1. – 6. razreda
2. od 7. – 9. razreda
3. od 9. – 10. razreda
4. od 10. – 12. razreda³ (Moser, 2006; 221).

Tablica opisuje standarde pri usvajanju medijskih kompetencija kod učenika.

² Ova podjela se odnosi na švicarski sustav školovanja: primarna škola: 1.-6. , sekundarna I: 7. – 9., sekundarna škola II: 10. – 12.

Tablica 1. Područje djelovanja A. Upotreba i oblikovanje medijskih proizvoda

<i>Kompetencija o spoznaji objekta/stvari</i>	<i>Metodička kompetencija</i>	<i>Socijalna kompetencija</i>
RAZINA KOMPETENCIJE: 1.		
Koristi se medijima kao pomagalom u procesima učenja i razvoja kreativnosti	Korištenje osnovnih medijskih funkcija kroz ponavljanja određenih radnji	Doživljava medije kao potporu u procesu učenja
RAZINA KOMPETENCIJE: 2		
Prepoznaje sadržaje medija i prosuđuje	Postavlja medije kao ciljno-orijentirajuće djelovanje	Koristi ciljano medije za kooperaciju i socijalnu komunikaciju
RAZINA KOMPETENCIJE: 3.		
Prepoznaje određenu vrstu medija među ostalim medijima, te ga odabire za ciljanu upotrebu	Prepoznaje određenu vrstu medija među ostalim medijima, te ga odabire za analizu sadržaja	Postavlja određenu vrstu medija kao sredstvo za proces kooperacije i komunikacije u društvu
RAZINA KOMPETENCIJE: 4.		
Koristi se medijima na temelju diferencijalnog stečenog znanja te ih upotrebljava za učenje i rad	Postavlja medije kao koristan aparat za razvoj kreativnosti i ideje: eksplorativno djelovanje	Odnosi se na zajedničko – socijalno učenje uz uporabu različitih medija

(Moser, 2006; 221)

Tablica 2. Područje djelovanja B: Razmjena medijskih poruka

<i>Kompetencija o spoznaji objekta/stvari</i>	<i>Metodička kompetencija</i>	<i>Socijalna kompetencija</i>
RAZINA KOMPETENCIJE: 1.		
Shvaća medije kao sredstvo u procesu razmjene informacije tijekom komunikacije	Upotrebljava pojedine medije kao sredstvo za kooperaciju i komunikaciju	Nastanak kooperacije i razmjena iskustava preko medija
RAZINA KOMPETENCIJE: 2.		
Raspolaže određenim znanje za upotrebu medija pri razmjeni informacije	Komunicira i kooperira s odabranim medijima	Uočava da preko medija stvara komunikaciju i kooperaciju za razvoj socijalnih standarda
RAZINA KOMPETENCIJE: 3.		
Raspolaže određenim znanjem o socijalnim uvjetima (preko medija) tijekom procesa komunikacije i kooperacije	Koristi ciljano medije u procesu komunikacije i kooperacije na razini učenja	Koristi određene medije za poticanje kooperacijskih ciljeva različitih grupa
RAZINA KOMPETENCIJE: 4.		
Upotrebljava određeno stečeno znanje o medijima za mogućnost medijske komunikacije i kooperacije pri rješavanju socijalnih i radnih problema	Učenik samovoljno razmjenjuje informacije preko medija	Preuzima iz određenog medija informacije pri razmjeni informacija

(Moser, 2006; 222)

Tablica 3. Područje djelovanja: B: Refleksija i medijska kritika

<i>Kompetencija o spoznaji objekta/stvari</i>	<i>Metodička kompetencija</i>	<i>Socijalna kompetencija</i>
RAZINA KOMPETENCIJE: 1		
Razmišlja o prednostima i posljedicama pri korištenju medija	Upotrebljava određene kriterije za osuđivanje informacija dobivenih od medija	Upotrebljava medije kao sredstvo za kompromis socijalnih radnji
RAZINA KOMPETENCIJE: 2.		
Procjenjuje medijski proizvod na temelju funkcija djelovanja	Koristi kritičke stečene kriterije za osuđivanje neprimjerenih medijskih sadržaja	Koristi (nakon što ih je ocijenio/la) u socijalnim procesima
RAZINA KOMPETENCIJE: 3.		
Spoznaje utjecaje medija na pojedince i društvo i njegove (ne)vrijednosti koje promovira	Interpretira i procjenjuje informacije, te ih po potrebi osuđuje kao manipulativne	Koristi se medijima i spoznajom o njima za određeni socijalni proces ili događaj
RAZINA KOMPETENCIJE: 4.		
Osuđuje razmjene djelovanja informacija između društva i pojedinca	Prepoznaje i osuđuje poruke netolerancije, nasilja, stigmatizacije	Djeluje aktivno i odgovorno pri upotrebi medijskih informacija, zadanih iz različitih medija

(Moser, 2006; 223)

Slijede standardi koji se nadopunjuju pomoću ostalih indikatora: Npr. tri standarda odnose se na područje korištenja medija (tzv. razina kompetencije 2.).

Tablica 3. A2. Upotreba i oblikovanje medijskih proizvoda: standardi s indikatorima

Kompetencija o spoznaji objekta/stvari	Metodička kompetencija	Socijalna kompetencija
Medije može koristiti na temelju stečene kompetencije pri upotrebi stjecanja vlastitih intencija	Upotrebljava ciljno ostale medije	Koristi ciljno medije: kooperacija i komunikacija (na primjer roditelja, nastavnika i učenika)
Oblikuje medije za rješavanje zadataka	Upotrebljava medije pri rješavanju problema vezano za procese učenja	Medijske proizvode oblikuje i predstavlja na vlastit način
Mediji služe pojedincu kao alat pri rješavanju radnih zadataka u procesu učenja	Određene medije koristi u formuliranju zadataka i planiranju radnji pri procesu učenja	Upotreba medija za zajedničko učenje i pri rješavanju zadataka za osvješteniji komunikacijski proces
Ciljno orijentira medije pri zadatku učenja te ih oblikuje s obzirom na dane medijske informacije- sadržaje	Prosuduje medijske proizvode i rješava probleme pri zadanim postupcima	Na temelju stečenih kompetencija medije ciljno usmjerava za prosocijalno ponašanje (razvoj altruizma)
Neke pojmove na području medijskog korištenja razlučuje, razumije, odbacuje i sastavlja kao strukturu i pripremu pri rješavanju nekog problema	Novе funkcije inovativnih medija koristi sistematično i testira u različitim situacijama	Pri zajedničkom učenju koristi se inovativnim medijima kao pomoćnim alatom u prikupljanju korisnih informacija

(Moser, 2006; 224)

Ove tri razine ujedno su i zadaci koji prikazuju što bi npr. u kurikulumu školstva trebalo modificirati. Kompetencijski model npr. u procesu učenja s medijima nudi strukturu i postavlja jasnoću na koji način se razine medijske kompetencije mogu nadopunjavati i koordinirati. Formuliranje medijske kompetencije kroz te tri razine pokazuje nam kako npr. u učenika razviti kompletnost dimenzija medijske kompetencije. Npr. područje djelovanja - refleksija (kod socijalnih kompetencija - razina 1, tablica 3B) pokazuje da se mediji mogu koristiti kao alat pri rješavanju nekog zadatka. Prelazak na razinu 2 (ista tablica) predstavlja stupanj već prihvaćenih oblika koji se odnose na kritičku uporabu medija. U razini 3 (ista tablica) podrazumijeva preuzimanje „odgovornosti“ i samokritičnosti, dok razina 4 predstavlja nastavak kritičkog stajališta i eventualno nadopunu već usvojene - stečene razine.

Tablice su zapravo zadaci i ciljevi u određenom kurikulumu i nude poveznice pri razvoju i usvajanju sposobnosti, ali na većoj razini kognitivnog razvoja završnih razreda osnovne škole.

Na temelju interpretiranja medijske kompetencije kroz medijsko obrazovanje prikazani kompetencijski model jest primjer što bi to učenik u određenoj osnovnoj školi, na određenoj razini i određenom polju morao usvojiti. Pedagoško djelovanje u tome kontekstu nužno je za medijsko obrazovanje, jer se usvaja djelovanje dvaju bitnih glagola *znati (wissen)* i *moći (können)*, potrebnih za sistematizaciju u suvremenom medijskom okruženju. Oni se nadopunjuju. Prema tome, zadaci medijskog obrazovanja (područje - medijska kompetencija) odnose se na proces dekodiranja medijskih poruka. Moser ih (2006; 332) sagledava kroz tri aspekta:

1. preko digitalnih medija
2. poruke prerastaju u informacije gdje se dekodiraju (usvojene razine i polja kompetencije)
3. informacije prerastaju u znanja koja se koriste za praktičnu svrhu (Willke, 2005; 28).

Medijske kompetencije mogu se sažeti u temeljne zadatke:

- medijske proizvode smisleno razumjeti, odabrati određen medijski proizvod i znati se njime koristiti (za komunikaciju, učenje, igru, simulacije...)
- pojedine medije preoblikovati tako da služe kao sredstvo u procesu učenja i rješavanju problema u suvremenom medijskom okruženju
- medijske sadržaje znati prihvatiti i/ili odbaciti
- medijski utjecaj prepoznati i oduprijeti se manipulaciji (jezik medija, film, videoclips, comics, listovi za tinejdžere, reklame)
- medijske proizvode znati analizirati, kritizirati (Willke, 2005; 38).

Wolfgang Schill (1999)⁴ je izradio medijski projekt za osnovne škole prema (gore navedenim tablicama) zadacima medijske kompetencije, koristeći ga kao smjernice pri usvajanju određene razine kompetencije i ostvarivanju ciljeva.

⁴ Wolfgang, S. (1999; 121)

Tablica 4. Primjer osnovne škole: osnovna škola u Berlinu .

Zadaci- područje rada	Rasprava o doživljaju medija i razmjena iskustva – „refleksivno“	Rasprava o medijskim proizvodima – „analitički“	Aktivni medijski rad – „produktivno“
<i>Školska akad.godina</i>			
2. razred	Učenici(e) diskutiraju verbalno/neverbalno o medijima kako su ih doživjeli.	Učenici(e) razlikuju na temelju svojih medijskih iskustava različite stilove medija (<i>genres</i>) i mogu imenovati tzv. dječje medije na primjerima.	Učenici(e) će na primjerima određenih medijskih proizvoda znati sadržaj interpretirati i predstaviti..
	Učenici(e) spoznaju značenje i funkcije medija – kao „alat“.	Učenici (e) znaju na primjerima razlikovati realnost i fikciju koje mediji stvaraju.	Učenici(e) uče služiti se različitim tehničkim medijima: znati + koristi se sadržajima.
3 i 4. razred.	Učenici(e) raspoznaju manipulaciju u medijima.	Učenici(e) istražuju kritički medije kojima se služe svakodnevno u svojem životu.	Učenici(e) su u stanju samostalno sadržaje uz pomoć tehničkih medija prezentirati i preko njih se izraziti.
	Učenici(e) pronalaze uzroke kako pojedini medijski sadržaji utječu na njihov svakidašnji život.	Učenici(e) pronalaze poveznice i odnose između realnosti i fikcije danih od medijskih ponuda.	Učenici(e) otkrivaju specifičnosti tehničkih medija preko eksperimentalnog individualnog djelovanja.
5. i 6. razred	Učenici(e) se suprotstavljaju prihvaćenju određenih medijskih ponuda.	Učenici(e) istražuju samostalno koje zahtjeve s kojim medijima mogu ispuniti za određeni zadatak (odnosi se samo na medije koji su im na raspolaganju).	Učenici(e) proizvode sami medijske proizvode koji će im poslužiti za određeno predstavljanje i izražavanje.
	Učenici(e) diskutiraju da li i kako se „isplatilo“ koristiti određene medije pri ostvarivanju ciljeva npr. u učenju i kako se to odrazilo na njihov privatni život (slobodno vrijeme).	Učenici(e) raspoznaju određene primjere koji rekonstruiraju fikciju a koji realnost.	Učenici(e) se znaju služiti specifičnim tehničkim medijima kao pomoći u rješavanju zadataka.

Iz navedenog primjera je vidljivo da stupci koji predstavljaju *Raspravu o medijskim proizvodima* – „analitički“ imaju značajnu ulogu u prepoznavanju fikcije -manipulacije i realnosti sadržaja od strane medija. Mediji manipuliraju, na taj način kada od fikcije stvaraju realnost (primjeri – različitih reklama za djecu, poput igračke *Kai- Young* – koja simbolizira nasilje-dječak moćnik).

Stupac u tablici 4.: „*Aktivni medijski rad* – „produktivno“ odnosi se na metodičku kompetenciju – što je dimenzija djelovanja (kako se znati koristiti medijima za ostvarivanje određenog zadatka).

„*Rasprava o doživljaju medija i razmjena iskustva* – „refleksivno“ predstavlja kompetenciju (socijalna i moralna dimenzija) o spoznaji objekta/stvari i socijalnu kompetenciju.

Prijedlozi za usvajanje razina medijskih kompetencija kao prevencija pri sprečavanju medijske manipulacije u osnovnim školama

Medijski pedagozi su trenutačno jedini koji se bave medijskom kompetencijom. Pitanje jest kako obrazovati medijskog pedagoga? Sve su to pitanja ili temeljnih zadataka za inovativnu pedagogiju. (Pöttinger, I; Schill, W; Thiele, G.; 2004;45). U obrazovanju budućega medijskog pedagoga (učitelja koji bi se specijalizirao za medije), koji je posve sigurno itekako potreban suvremenoj školi, trebaju biti zastupljena najmanje tri područja koja će obuhvatiti medije i informacijske tehnologije u odgoju, obrazovanju i nastavi. To su:

- a) opća medijska kompetencija
 - teorija medija i informacijskih tehnologija
 - izbor i primjena medija i informacijsko tehničkih sustava
 - stvaranje medijskih softvera
 - društveno značenje medija pri izmjeni informacija
 - medijska estetika, medijska etika i etički kodeks

- b) medijsko-didaktička kompetencija
 - temelji primjene medija i informacijskih tehnologija u nastavi
 - značenje medija u nastavi
 - uporaba medija i informacijskih tehnologija u predmetnoj nastavi
 - primjena medija i informacijskih tehnologija u izvannastavnom radu s djecom i mladeži - analiza i procjena vrijednosti medijske ponude
 - društveni i institucijski uvjeti za medijsku produkciju
 - medijsko obrazovanje i vrijednosni sudovi
 - koncepcija, implementacija i evaluacija medijskih nastavnih modula u suradnji s odgojno-obrazovnim institucijama
- c) kompetencija na području medijskoj odgoja
- odgojni i obrazovni ciljevi i zadaće na području medija i informacijskih tehnologija
 - medijski odgoj (klasični mediji, informacijsko-komunikacijske tehnologije u nastavi i radu s mladima u izvannastavnim sadržajima)

Potrebna je i suradnja na razvijanju i proizvodnji medijskih proizvoda (Pöttinger, I; Schill, W; Thiele, G.; 2004; 49).

Medijske kompetencije trebale bi se integrirati u hrvatski školski sustav kroz radionice o temi sprečavanja medijske manipulacije i medijskog nasilja, a koje bi mogli izvoditi razrednici (koje su educirali stručnjaci – medijski pedagozi), na satovima općih predmeta (po primjeru njemačkog sustava: materinski jezik i strani jezik) i sporednih predmeta gdje se mediji koriste (geografija, informatika.) uz pomoć stručnog osoblja (medijskih pedagoga) i informatičara i komunikologa. Kao predložak za medijske radionice mogle bi se koristiti monografije: Miliša, Z. i Zloković J.(2006), *Manipuliranje potrebama mladih*, Miliša, Z. (2008), *Odgoj i manipuliranje u obitelji i medijima*, i udžbenik Moser, H.,(2000): *Einführung in die Medienpädagogik. Aufwachsen im Medienzeitalter.* Moser, H.,(2006), *Standards für Medienbildung, in: Computer + Unterricht 1.*

Zloković i Miliša detaljno analiziraju u trećem poglavlju knjige (od 54 -96 str.) sljedeće sadržaje i primjere:

- *Reality show emisije i manipulacija (zamjene stvarnosti s fikcijama - virtualna stvarnost).*

- *Reklame kao sredstvo manipulacije (Pozivaju li nas reklamni oglasi proizvođača na slobodu odlučivanja pri kupovini ili nama manipuliraju?)*

Časopisi za mlade i manipulacija idolima i „ljepotom poznatih“ (86) (kako se unificira ideal ljepote i koje su posljedice, npr. anoreksija ili bulimija).

Za daljnje obrazovanje učitelja i ostalih djelatnika u stjecanju medijskih kompetencija predlažem sljedeće smjernice:

– stvoriti *kritički smisao kod nastavnika* da bi se utjecalo na formiranje svijesti učenika tako da ih se oslobodi sugestija i manipulacija medija; uvježbati ga za slobodne i odgovorne izbore, koristeći *masmedije* ne isključivo radi zabave, nego nadasve kao sredstvo informacije

– poučavati o *tehničkoj razini* pojedinih pomagala, što je nužno za ispravno "čitanje" i objektivno shvaćanje njihova priopćavanja; stvoriti svijest o društvenim, kulturnim, političkim i ekonomskim vezama koje su u temeljima poruka i vrednota koje predlažu novi mediji, s posebnom pozornošću na odnos između medija i promidžbe, industrije, zabave i ideologije

– *razvijati* vlastite sklonosti i sposobnosti u komuniciranju: slušati, govoriti, pisati, kritički u medijima pisati i u javnosti istupati, primati povratne informacije i voditi vlastite bilješke (osobni dnevnik)

– *usvojiti* određene dimenzije medijske kompetencije

– *naučiti* se služiti računalom i internetom

– spoznati ambivalentnu ulogu medija

– *imati jasnu viziju u formiranju* slobodnog vremena i imati odgovoran odnos prema televizijskim programima, internetu

– *naučiti procijeniti* i kritički vrednovati sredstva medijskog priopćavanja

– *razviti* analitičko i/ili kritičko tumačenje sadržaja iz tiskanih medija, radija, televizije, interneta...

– *zauzeti se* u analizi i raspravi o novostima, posebice onima koje se odnose na pitanja o mladima i puku te na kulturalne i multikulturalne izazove sadašnjeg vremena

- razvijati i promicati vrijednosti slobode i odgovornosti
- postiže određenu kompetenciju u tehnikama raznih oblika društvenog priopćavanja, kako bi ih znao koristiti u učenju mladih
- *uključiti se* u svijet masmedija, stvarajući ili animirajući izdavačke projekte (školske listove, časopise za mlade, a posebno razviti inovativnu metodu učenja e- learning
- primjena eksperimentalnog programa iz Francuske u Hrvatskoj za osnovne škole „Dani bez ekrana” (svibanj 2008.).

U skoroj budućnosti bi se sustav medijske kompetencije mogao integrirati u školski sustav, kao što je to u većini europskih zemalja (posebice Njemačka). Time bi se spriječile medijske manipulacije i smanjilo medijsko nasilje, budući da se ono temelji na različitim podacima o učeniku (uspjeh u školi, nasilje, *cyberbulling*...) koji se mogu kvalitetnije prikupiti praćenjem učenika tijekom osnovnog školovanja, nego jednokratnim dolaskom medijskih pedagoga i realizacijom pojedine medijske radionice u neku instituciju. Za sve to je potrebno imati i kolegij Medijska pedagogija na nastavničkim fakultetima, a mi ga nemamo!

Zaključak

Medijska kompetencija uključuje medijsku pismenost. Ona podrazumijeva stjecanje vještina, znanja i upućenosti pri sprečavanju medijske manipulacije. Medijska kompetencija pretpostavlja sposobnost kritičke analize medijskih ponuda te se istodobno medijima koristi kao sredstvom za neovisno i kreativno izražavanje.

Baacke je uveo prvi pojam „komunikativna kompetencija“. To je središnji pojam u medijskoj pedagogiji. Uključuje sve sposobnosti koje pojedinac unutar medijsko-informacijskog društva mora usvojiti - od uporabe medijskih proizvoda, razmjene medijskih poruka (komunikacijski mediji) do medijske refleksije i medijske kritike.

Medijska kompetencija vodi prema medijskom obrazovanju i medijskoj pismenosti. Pronalazi poveznice između pedagoških implikacija i potrebe društvenih inovacija u suvremenom medijskom okruženju. Cilj joj je: zaštita

privatne sfere, razvoj (samo)kritičnost(i), interkulturalni dijalog, usvajanje analitičkih, refleksivnih i etičkih dimenzija, pravo na informiranost, instrumentalu i estetsku dimenziju, razvoj sposobnosti za korištenje inovativnih medija, npr. novi kompjutorski softver.

S medijima trebaju graditi partnerske odnose radi emancipacije i uviđanja manipulativnih medijskih ponuda. Cilj je znati živjeti s medijima, a ne da mediji zavladaju nama. (preko industrije zabave, fetišizacije određenih reklamnih proizvoda, kulta izgleda i/ili ljepote, virtualne stvarnosti).

Tim novim obzorjima medijska kompetencija mora voditi prema razvoju medijskog obrazovanja i medijske kulture, koji su dio medijske pedagogije u suvremenom medijskom okruženju pri sprečavanju širenja manipulacije preko medija.

Literatura

Aufenanger, S. (1997): *Medienpädagogik und Medienkompetenz*, Eine Bundesaufnahme, in: Deutscher Bundestag (Hrsg.), *Mit Multimedia in die Zukunft?*, Bielfeld, 188.

Baacke D.(2007.): *Medienpädagogik*, Max Niemeyer Verlag, Tübingen

Duden – (2001): *Deutsches Universalwörterbuch*, Dudenverlag, Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich

Doelker, C. (1997): *Ein Bild ist mehr als ein Bild*, Stuttgart

Hunther, S. Brehm- Klotz. (1990.): *Grundbegriffe der Medienpädagogik*, Boblingen

Hurrelmann K., Andresen, S. (2007.): *Kinder in Deutschland 2007.*, 1. World Vision Kinderstudie., Fischer Taschenbuch Verla, GmbH, Frankfurt am Main

Hoffmann, B. (2003): *Medienpädagogik – Eine Einführung in Theorie und Praxis*, Schöningh UTB Verlag, Paderborn

Hug, Theo (2007): *Aufwachsen im Medienzeitalter- Überlegungen zu den veränderten aufgabenbereichen und Zuständigkeit der Medienpädagogik*, Institut für Erziehungswissenschaft der Uni Innstruck

- Kübler, H. (1996): *Kompetenz der Kompetenz...*Anmerkungen zur Lieblingsmetapher der Medienpädagogik in: *medien praktisch*, 11.
- Miliša, Z. (2006): *Manipuliranje potrebama mladih*, Markom, Zagreb
- Miliša, Z. (2008), *Odgovori na manipuliranje u obitelji i medijima*, Markom, Zagreb
- Moser, H.,(2000): *Einführung in die Medienpädagogik*. Aufwachsen im Medienzeitalter. Opladen: Leske und Budrich
- Moser, H.,(2006): *Standards für Medienbildung, in: Computer + Unterricht 1*, Opladen: Leske und Budrich
- Pöttinger, I; Schill, W; Thiele, G; (2004), *Medienbildung im Doppelpack- Wie Schule und Jugendhilfe einander ergänzen können*, GMK, Bielefeld
- Pungente, John (1989) : *Eight Key Concepts of Media Literacy*. Internet-document. URL: <http://www.media-awareness.ca/eng/med/bigpict/8keycon.thm>
- Saussure, F. (1916): *Cours de linguistique generala*, ed C. Bally and A. Seachehaye, with the Collaboration of A. Riedlinger, Glasgows Fontana/Collins
- Schrob B., Häther J. (2005.): *Grundbegriffe Medienpädagogik*, IV Auflage, Kopaed, München Verlag
- Schrob H. (1990.): *Medienpädagogik*, Köln Stam Verlag
- Schrob, B. (1995): *Medienalltag und Handeln. Medienpädagogik in Geschichte, Forschung und Praxis*, Opladen
- Süss D., Schlienger A., Heim D., Basler B., Frischknecht D. (2006.) : *Jugendliche und Medien*, Forschungsbericht- Hochschule für angewandte Psychologie HAP, Zürich, Fachschule AARGU- Department Pädagogik, Zürich Verlag/ Aarau
- Willke, R. (1995): *Der produktiver Zuschauer*. Medienaneignung als kultureller und ästhetischer Prozess. München.
- Wolfgang, S. (1999): *Medienprojekte in der Grundschule: Möglichkeit und Grenzen schulischer Förderung von Medienkompetenz*, Medienkompetenz. Grundlagen und pädagogisches Handeln, München, 121 – 127.